הִלְכוֹת תַּעֲנִית סִימָן תקסז תקסח

(ז) **הַתְעַנָּה. וְאִם הַכֹּהֵן אֵינוֹ מִתְעַנֶּה,** (ח) (כא) **יֵצֵא הַכֹּהֵן מִבֵּית הַכְּנֶסֶת וְעוֹמֵד לִקְרוֹת בַּתּוֹרָה יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַנֶּה:** ז [י]**בְּתַעֲנִית צִבּוּר** (כב) **יַעַמְדוּ שְׁנַיִם אֵצֶל שְׁלִיחַ צִבּוּר,** (ט) **מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, שֶׁיֹּאמְרוּ עִמּוֹ סְלִיחוֹת:** ח [ס]**כָּל תַּעֲנִית צִבּוּר יֵשׁ בּוֹ נְשִׁיאוּת כַּפַּיִם בְּמִנְחָה, חוּץ מִבְּיוֹם הַכִּפּוּרִים.** הַגָּהָה: (כג) וּבַגְּלִילוֹת הָאֵלּוּ אֵין נוֹהֲגִין בִּנְשִׂיאוּת כַּפַּיִם רַק בְּמוּסָף שֶׁל יוֹם טוֹב, וּכְבָר נִתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת נְשִׂיאוּת כַּפַּיִם (סי׳ קכח סמ״ד) (מרדכי דתענית והגהות מיימוני פרק א׳):

ג טוּר בְּשֵׁם מִדְרָשׁ (מכילתא בשלח בּ׳ פרשה ו) מָהָא דְּאַהֲרֹן וְחוּר, הָרוֹקֵחַ (סי׳ רג) וְהַמְקַדֵּשׁ (יומא סי׳ תשכה) בְּשֵׁם פִּרְקֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פמ״ח). ס צִיְּנְתִּיו לְעֵיל סִימָן קכ״ט (ס״א).

א בְּעֵיָא וְנִפְשְׁטָא וּבְרֵירְתָא בְּרָכוֹת י״ד (ע״א). ב תּוֹסְפוֹת (שם ד״ה טוענים) וְרֹאשׁ״ש (פרק ב׳ סי׳ ו) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל. ג רֹאשׁ״ש בְּפֶרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית (סי׳ טו) בְּשֵׁם הָרִי״ף בַּרְצְלוֹנִי.

תקסז טְעִימָה וּרְחִיצַת הַפֶּה שֶׁמֶּתֶר בְּתַעֲנִית. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א [א]**הַשְּׁרוּיִ בְּתַעֲנִית** (א) **יָכוֹל** (ס) **לְטְעֹם כְּדֵי** (ב) (ב) **רְבִיעִית,** (ג) [ב]**בִּלְבַד שֶׁיִּפְלֹט,** (ד) * [ג]**וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים וּבְתִשְׁעָה בְּאָב אָסוּר.** הַגָּהָה: וְיֵשׁ מַחְמִירִין (ה) בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר, (ו) וְהָכִי נוֹהֲגִין (תוספות (נכרכות יד. ד״ה לו) והגהות מיימוני פרק א׳ (סוף ל) ותרומת הדשן סימן קנ״ח):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

תֵּבָא, אֲבָל הָאֲרַבְּעָה צוֹמוֹת דְּמִדְּבְרֵי קַבָּלָה נִינְהוּ, אֲפִלּוּ אֵין שָׁם מִתְעַנִּים רַק שְׁתֵּי אוֹ שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת הַשְּׁאָר אֵינָם מִתְעַנִּים דַּאֲנִיסִי שֶׁהֵם חוֹלִים, יְכוֹלִים לְקַבֵּעַ בְּרָכָה עֲנוּ וְלִקְרוֹת וְיֵחָל אַף שָׁאֵין שָׁם עֲשָׂרָה מִתְעַנִּים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה דְּעַל כָּל פָּנִים שִׁשָּׁה אוֹ שִׁבְעָה בְּעִינַן, וְאִם אֵין שָׁם רַק חֲמִשָּׁה אֵין לָהֶם לוֹמַר עֲנֵנוּ, וְלֹא יוֹצִיאוּ סֵפֶר תּוֹרָה כְּלָל, כֵּיוָן שֶׁאֵין כָּאן רֹב מִתְעַנִּים, וְגַם בְּיֵשׁ שִׁשָּׁה עַיֵּין לְפֵי עֲנִיּוּת דַּעְתִּי, דְּאֶפְשָׁר דְּרֻבָּא דְּמִנְכְּרֵי בְּעִינַן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל סִימָן קצ״ז (ס״ב) לְעִנְיַן זִמּוּן בְּעֲשָׂרָה, עַיֵּן שָׁם:

בְּאֵר הַיטֵב

הַתְּבָה, יֹאמַר בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם הַתַּעֲנִית הַזֶּה. וְהוּא הַדִּין אִם אֵין שְׁלִיחַ צִבּוּר אַחֵר מוּטָב שֶׁיִּתְפַּלֵּל מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה מִשֶּׁיִּתְבַּטְּלוּ לִשְׁמֹעַ קְדִישׁ וּקְדֻשָּׁה. מְגַן אַבְרָהָם (סק״י): ו (ז) **הַתְעַנָּה.** נִרְאֶה לִי דְּכְשֶׁחֲרִית מֻתָּר לַעֲלוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹחִין פָּרָשַׁת שָׁבוּעַ וּקְרִיאַת הַתּוֹרָה וְיֵחָל, מִכָּל מָקוֹם עַל כָּל פָּנִים קוֹרִין בְּתוֹרָה בְּלֹא הַתַּעֲנִית, אֶלָּא אִם כֵּן הַתַּעֲנִית בְּאֶמְצַע הַשָּׁבוּעַ. וְכָתַב הַבַּ״ח (ס״ו) דְּאִם קְרָאוּהוּ לַעֲלוֹת אֲפִלּוּ בְּמִנְחָה, יַעֲלֶה, דְּלֵיכָא אִיסּוּרָא בְּזֶה אֶלָּא מִנְהָגָא בְּעָלְמָא. אֲבָל הַט״ז (סק״ז) כָּתַב דַּאֲפִלּוּ אִם אֵין שָׁם מִי שֶׁיּוֹכַל לְבָרֵךְ אוֹ שֶׁאֵין כֹּהֵן אַחֵר, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא יִקְרֵא מִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה, וַאֲפִלּוּ קְרָאוּהוּ כְּבָר לֹא יַעֲלֶה, דְּהָוֵי בְּרָכָה לְבַטָּלָה, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן כָּתַב הַבֵּית יוֹסֵף סִימָן קל״ה (ד״ה וכתב עוד שם) עַיֵּן שָׁם. וְהַמְגַן אַבְרָהָם (סק״ח) כָּתַב דְּלֵיכָא אִסּוּר אִם עוֹלֶה עַיֵּן שָׁם. וּבְסֵפֶר (בְּנֵי חַיָּיא) [בְּנֵי חַיִּים] פָּסַק דְּלֹא מְבָעְיָא אִם קְרָאוּהוּ דְּיַעֲלֶה, אֶלָּא אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה יְכוֹלִים לְקָרוֹתוֹ וְלַעֲלוֹת, וְעַיֵּן בְּתִשְׁוּבַת אֱמֶת שְׁמוּאֵל סִימָן מ״ו. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן קל״ה (ס״ה), וְדַע, דְּמַחְלֹקֶת זֶה שַׁיָּךְ נַמִּי בְּבֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁבָּא לְחוּץ לָאָרֶץ אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת בַּתּוֹרָה בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גָּלֻיּוֹת, וְעַיֵּן בִּדְבַר שְׁמוּאֵל סִימָן שכ״ד וּבַהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ח״א סי׳ ד׳): (ח) **יֵצֵא.** כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהוּא פָּגוּם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הוּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֵין לָחוּשׁ, דְּלֵיכָא פְּגָם, שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִים שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין רְגִילִין לְהִתְעַנּוֹת. בֵּית יוֹסֵף סִימָן קל״ה (סק״ה), וְכֵן מִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. וְעַיֵּן בְּדִבְרֵי הַמְגַן אַבְרָהָם (סק״ו) שֶׁכָּתַב דְּאִם אֵין שָׁם אֶלָּא אֶחָד יֵצֵא, וְעַיֵּן שָׁם:

ז (ט) **מִזֶּה.** וְעָכְשָׁו שֶׁכֻּלָּן אוֹמְרִים סְלִיחוֹת עִם הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר, אֵין צָרִיךְ לְהַעֲמִיד אֲצָלוֹ. מְגַן אַבְרָהָם (סק״י) עַיֵּן שָׁם:

א (י) **לְטְעֹם.** אִם יֵשׁ בּוֹ מֶלַח אוֹ תַּבְלִין. רַשׁ״י: (כ) **רְבִיעִית.** הַיְינוּ בֵּיצָה וּמֶחֱצָה. בֵּית יוֹסֵף (ד״ה השרוי):

בֵּאוּר הַלָּכָה

בְּטוּ״ס כִּסְלּוּ שֶׁהוּא קְבִיעוּת תַּעֲנִית לְחַבְרָה קְדִישָׁא, וְיֵשׁ סָעֵד לִדְבָרֵיהֶם מִפְּרֵי מִגְדִּים סָעִיף קָטָן ה׳ בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב **שְׁמִצַּדָּד בִּכְעֵין זֶה לְעִנְיַן שׁוּבְבֵי״ם ת״ת. אָכֵן אִם חָל בְּיוֹם שֵׁנִי וַחֲמִישִׁי אֵין דּוֹחִין בְּשַׁחֲרִית פָּרָשַׁת הַשָּׁבוּעַ.** עַיֵּן שָׁם:

א * **וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב.** הַטַּעַם כְּתָבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ד) מִשּׁוּם דְּאִינְהוּ לֹא בְּקַבָּלָתוֹ תְּלוּי, וְלֹא שַׁיָּךְ לוֹמַר בְּהוּ דְּרַךְ מַאֲכִילָה וּשְׁתִיָּה קַבִּיל עֲלֵיהּ וְלֹא מַהֲנָאָה [שֶׁהוּא טַעַם הָעֶטְעִימָה כְּמְבֹאָר בַּפ״ש (ברכות יד.)], וְשָׁנוּי לְהַמְחַבֵּר יוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב מִשְׁאָרֵי תַּעֲנִיּוֹת צִבּוּר הַכָּתוּבִים, אַף דְּהָם נַמִּי אֵין צְרִיכִין קַבָּלָה, מִשּׁוּם דְּאִינְהוּ אֵין חִיּוּבָן גָּדוֹל כָּל כָּךְ וּבְרָצוֹן תְּלוּי, כָּל זֶה מִבֹּאר מִדִּבְרֵי הָרַב בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש) בְּשֵׁם הָרִיבַ״ש (סי׳ רפז). וּבְאַשְׁכּוֹל (הלכות שני וחמישי ותענית) רָאִיתִי שֶׁהָעָתִיק אֶת דִּבְרֵי הָרִי״ף אֲבָרְצְלוֹנִי שֶׁמְּפַנֵּי נוֹבֵעַ הַדִּין לְאֵסֹר הַטְעִימָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב, דְּהַטַּעַם, דְּקַיְימָא לָן אִסּוּר לְהוֹשִׁיט יָדוֹ לַמַּיִם בְּאֵלּוּ, וְכָל הֶנְאָה אֲסוּרָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכַיּוֹצֵא, כְּמוֹ לְעִנְיַן רְחִיצָה לְאו רְחִיצָה מַמָּשׁ אֶתְרוּ אֶלָּא אֲפִלּוּ הוֹשָׁטַת יָד לַמַּיִם, הוּא הַדִּין לְעִנְיַן אֲכִילָה לְאו אֲכִילָה מַמָּשׁ דַּוְקָא אֶלָּא הוּא הַדִּין כָּל הֶנְאָה שֶׁל אֲכִילָה, וּלְטַעַם זֶה פָּשׁוּט דַּוְקָא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב אָסוּר, אֲבָל הָרַמְ״א הֶעְתִּיק דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת דְּכָל תַּעֲנִית שֶׁאֵין צָרִיךְ קַבָּלָה אָסוּר:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

שֶׁלֹּא הִתְעַנָּה. אוֹ (כמ) שֶׁאֵין בְּדַעְתּוֹ לְהַשְׁלִים הַתַּעֲנִית: **(כא) יֵצֵא הַכֹּהֵן.** כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ שֶׁהוּא פָּגוּם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הוּא בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְאֵינוֹ רוֹצֶה לָצֵאת אֵין לָחוּשׁ, דְּלֵיכָא פְּגָם, שֶׁהַכֹּל יוֹדְעִין שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵין רְגִילִין לְהִתְעַנּוֹת. (כב) אָכֵן זֶהוּ לְעִנְיַן תַּעֲנִית בְּהַ״ב וּכְהַאי גַּוְנָא, אֲבָל בַּתַּעֲנִיתִים הַכְּתוּבִים שֶׁהַכֹּל מִתְעַנִּים לְכָבֵד מִי שֶׁהוּא חוֹלֶה, אֵיכָא פְּגָמָא אִם לֹא יֵצֵא, וְעַל כֵּן (כג) יְזַהֵר לָצֵאת. וְכָל זֶה כְּשֶׁאֵין כֹּהֵן אַחֵר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, אֲבָל אִם יֵשׁ כֹּהֵן אַחֵר פְּשִׁיטָא שֶׁאֵין צָרִיךְ לָצֵאת, וְאִם חוֹשֵׁשׁ שֶׁיִּקְרְאוּהוּ לַעֲלוֹת יֹאמַר לַחַזָּן שֶׁלֹּא יִקְרְאוּהוּ. וְדַע, דְּבִדְיֵעֲבַד אִם קְרָאוּהוּ (כד) בְּמִנְחָה לְמִי שֶׁאֵינוֹ מִתְעַנֶּה, יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים אִם יַעֲלֶה, וְדַיֵּשׁ מַחְמִירִים (כה) בָּזֶה דְּהָוֵי חֲשַׁשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה, דְּלֹא תִּקְנוּ קְרִיאָה זוֹ אֶלָּא בִּשְׁבִיל הַמִּתְעַנִּים, (כו) וְהַפּוֹסְקִים שֶׁמְּקִלִּין בָּזֶה טַעֲמָם דְּהַבְּרָכָה הוּא מִפְּנֵי כְּבוֹד הַצִּבּוּר], וְעַל כֵּן צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא לִהְיוֹת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרְאוּהוּ. וּבְדִיעֲבַד אִם קְרָאוּהוּ וְהוּא אִישׁ תַּלְמִיד חָכָם וּמַחֲמַת אֵיזֶה אֹנֶס אֵרַע שֶׁלֹּא הִתְעַנָּה בְּתַעֲנִית צִבּוּר וְצָר לוֹ לוֹמַר לָהֶם שֶׁלֹּא הִתְעַנָּה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּפָחוֹת מֵרְבִיעִית אָסוּר: **(ה) בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר.** הַיְינוּ (ו) אֲרַבָּעָה תַּעֲנִיתִים הַכְּתוּבִים, דְּבָהֶם נַמִּי אֵין צָרִיךְ קַבָּלָה: **(ו) וְהָכִי נוֹהֲגִין.** וּבִמְקוֹם סְעוּדַת מִצְוָה שֶׁמְּבַשְּׁלִין בַּיּוֹם לְצָרְךָ הַלַּיְלָה, יֵשׁ לִסְמֹךְ אַדַּעָה רִאשׁוֹנָה לְהַתִּיר בְּשְׁאָרֵי תַּעֲנִיתִים לְטָעֹם מְעַט מִמַּעַט אִם יֵשׁ בּוֹ מֶלַח

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(כמ) סִדּוּר דֶּרֶךְ הַחַיִּים: (כג) חַיֵּי אָדָם (ח״א בְּסִימָן ל״א (סי״ט)): **(כג) וְדַעַת הַחַיִּי אָדָם שָׁם דְּבָזֶה צָרִיךְ לְקָרוֹתוֹ לְכַתְּחִלָּה אִם לֹא יָצָא: (כד) וְהוּא הַדִּין בְּשַׁחֲרִית אִם חָל הַתַּעֲנִית צִבּוּר רִאשׁוֹן שְׁלִישִׁי רְבִיעִי שִׁשִּׁי:** (כסה) הַשֻּׁ״ע (סק״ז) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סי׳ קלה סק״ו) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: **(כו)** הַבַּ״ח (ס״ו) וּמְגַן אַבְרָהָם (סק״ח) וְחַיֵּי אָדָם (שם) וְשֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס״ב):

א (ס) מְגַן אַבְרָהָם (סק״א), וְכֵן הָעָתִיק הָאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) דְּשָׁרֵי: **(ג)** כֵּן מוּכָח מֵרַשְׁבָּ״א (בתשובה ח״א סי׳ רסז, חי׳ לברכות יד. ד״ה רבי), וְהוּבָא בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א: **(ג)** לְבוּשׁ (ס״ב): **(ד)** הַגְּרַ״א **לְאַפּוּקֵי שְׁאָרֵי תַּעֲנִיּוֹת צִבּוּר,** וְכֵן פָּסַק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

ב [ד]יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁלֹּא הִתִּירוּ רְבִיעִית בְּפַעַם אַחַת, אֶלָּא (ג) (ז) מְעַט מְעַט, (ח) [ה]וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ בְּפַעַם אַחַת יָכוֹל לִטְעֹם (ט) עַד כְּדֵי (ד) רְבִיעִית אִם יוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁיָּכוֹל לְהַעֲמִיד עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִבְלַע כְּלוּם: ג [ו]מִי (ה) שֶׁדַּרְכּוֹ לִרְחֹץ פִּיו בְּשַׁחֲרִית, (י) בְּתַעֲנִית צִבּוּר לֹא כָּשֵׁר (ו) (יא) לְמֶעְבַּד הָכִי, אֲבָל בְּתַעֲנִית יָחִיד שָׁרִי כֵּיוָן שֶׁפּוֹלֵט, (ז) (יב) וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בַּמַּיִם שֶׁרוֹחֵץ יוֹתֵר מֵרְבִיעִית. הַגָּהּ: וּמֻתָּר לִלְעֹס עֲצֵי (ח) [ח] קִנָּמוֹן וּשְׁאָר בְּשָׂמִים וְעֵץ מָתֹק לְלַחְלֵחַ גְּרוֹנוֹ וְלִפְלֹט, (יג) מִלְּבַד בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּאָסוּר (מרדכי דתענית (סי׳ תרכו) והגהות מיימוני פרק א׳ (אות ל)):

ד הַגָּהוֹת מַיְמוֹנִי בְּפֶרֶק א׳ (אות ל) וְהָרוֹקֵחַ (סי׳ רט).
ה רַשְׁבָּ״א (בתשובה ח״א סי׳ רסז, חי׳ ברכות יד. ד״ה רב).
ו תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (ח״א סי׳ קנח).

תקסח דִּינֵי נִדְרֵי תַּעֲנִית. וּבוֹ י״ב סְעִיפִים:

א [א]נָדַר לְהִתְעַנּוֹת יוֹם זֶה (א) [א] (א) וְשָׁכַח וְאָכַל, (ב) מַשְׁלִים תַּעֲנִיתוֹ, (ג) וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה תַּעֲנִית חֲלוֹם, אוֹ שֶׁהָיָה תַּעֲנִית צִבּוּר, [ב]אוֹ שֶׁהָיָה יוֹם יָדוּעַ לוֹ לְהִתְעַנּוֹת בַּיּוֹם שֶׁמֵּת בּוֹ אָבִיו אוֹ רַבּוֹ. [ג]אֲבָל אִם נָדַר לְהִתְעַנּוֹת יוֹם אֶחָד אוֹ שְׁנֵי יָמִים, (ד) וּכְשֶׁהִתְחִיל לְהִתְעַנּוֹת שָׁכַח (ה) וְאָכַל (ג) [ב] כְּזַיִת, אִבֵּד

א הרי״ף בְּפֶרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית (ד.) בְּשֵׁם הַיְרוּשַׁלְמִי (נדרים פ״ח ה״א).
ב טור. ג שֵׁם בַּיְרוּשַׁלְמִי.

בְּאֵר הֵיטֵב

ב (ג) מְעַט. וְכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ מִצְטָרֵף לִרְבִיעִית, וְיוֹתֵר מִכָּאן אָסוּר, עַיֵּן סִימָן תרי״ב. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד): (ד) רְבִיעִית. וּמֻתָּר לִטְעֹם כַּמָּה פְּעָמִים כָּל פַּעַם רְבִיעִית. רַשְׁבָּ״א (בתשובה ח״א סי׳ רסז). מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ה): ג (ה) שֶׁדַּרְכּוֹ. מַהֲרִי״ל הָיָה נוֹהֵג לִרְחֹץ לְעוֹלָם, אַךְ כּוֹפֵף צַוָּארוֹ שֶׁלֹּא יָזוּבוּ הַמַּיִם לַגָּרוֹן, חוּץ מִיּוֹם הַכִּפּוּרִים דְּאָסוּר: (ו) לְמֶעְבַּד. וְדַוְקָא בְּיוֹתֵר מֵרְבִיעִית. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו) עַיֵּן שָׁם: (ז) וַאֲפִלּוּ. וְדַוְקָא מַיִם וְכֵן חֹמֶץ, אֲבָל שְׁאָר מַשְׁקִין אָסוּר בְּיוֹתֵר מֵרְבִיעִית. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) עַיֵּן שָׁם. עַיֵּן (דב״ש) [הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת] (ח״ב) סִימָן צ״ז לְהַתִּיר לִיקַּח תְּרוּפָה מָרָה בְּתַעֲנִית: (ח) קִנָּמוֹן. וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) אוֹסֵר בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר בְּכָל בְּשָׂמִים זוּלַת פִּלְפְּלִין, עַיֵּן שָׁם. כָּתַב הָאֲגֻדָּה בְּפֶרֶק ח׳ דְּיוֹמָא (פא.), מֻתָּר לִבְלַע הָרֹק בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, וּבַ״ח בְּסִימָן תרי״ב (ס״ו) אוֹסֵר. וְלִי נִרְאֶה דְּמֻתָּר בְּרֹק, כֵּיוָן שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ כְּלָל לַאֲכִילָה. מָגֵן אַבְרָהָם (שם). וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים (סי׳ רנג). הַשְּׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י ס״ק ג) אוֹסֵר שְׁתִיַּת הַטִּיטוּ״ן בֵּין בְּיוֹם טוֹב בֵּין בְּתַעֲנִית, אֲבָל בִּתְשׁוּבַת דַּרְכֵי נֹעַם סִימָן ט׳ כָּתַב לְהַתִּיר בִּשְׁנֵיהֶם, אֶלָּא דִּבְתִשְׁעָה בְּאָב רָאוּי לִמְנֹעַ מִלִּשְׁתּוֹתוֹ, וּבִשְׁאָר תַּעֲנִית רָאוּי לִזָּהֵר מִלִּשְׁתּוֹתוֹ בַּחוּץ בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן סִימָן תקי״ד סָעִיף קָטָן א׳. וּבְסִימָן תקנ״א סָעִיף קָטָן ל״ט מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם. אִם נָפַל דְּיוֹ בְּסֵפֶר, יָכוֹל לִלְחֹךְ אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנוֹ בְּתַעֲנִית. סֵפֶר חֲסִידִים (סי׳ תתצז):

א (א) וְשָׁכַח. וַאֲפִלּוּ הֵזִיד וְאָכַל הַרְבֵּה לֹא יֹאכַל יוֹתֵר. בַּ״ח (ס״ב) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א): (ג) כַּזַּיִת. נִרְאֶה לִי דַּוְקָא שֶׁאָכַל בְּפַעַם אַחַת, אֲבָל אִם שָׁהָה בֵּינְתַיִם וְהִמְתִּין יוֹתֵר

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ג [ח] קִנָּמוֹן. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב (סק״ח). וּלְעִנְיַן שְׁתִיַּת טִיטוּ״ן כְּבָר כָּתַבְתִּי לְעֵיל סִימָן (תקנ״ד) [תקנ״ט] (סק״ד) לְעִנְיַן תִּשְׁעָה בְּאָב, וְעַיֵּן בְּבִרְכֵי יוֹסֵף (סק״א) כָּאן בְּשֵׁם מַר זְקֵנוֹ הָרַב שֶׁפָּשֵׁט הַהֶתֵּר בְּכָל תַּעֲנִית, לְבַד בְּתִשְׁעָה בְּאָב מִפְּנֵי הָאִבּוּל:

א [א] וְשָׁכַח. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב (סק״א). וְכָתַב בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק״א) בְּשֵׁם נֶחְפָּה בַּכֶּסֶף (סי׳ ו), דְּמִי שֶׁהָיָה שָׁרוּי בְּתַעֲנִית וְשָׁכַח וְלָקַח אֵיזֶה מַאֲכָל וּבֵרֵךְ עָלָיו וְנִזְכַּר מֵהַתַּעֲנִית, יֹאכַל פָּחוֹת מִכְּזַיִת מִפְּנֵי הַבְּרָכָה וְהַתַּעֲנִית עוֹלָה לוֹ. וּבְאַדְמַת קֹדֶשׁ (סי׳ יג) גִּמְגֵּם בָּזֶה, וְאֵין דְּבָרָיו נִרְאֶה, וְכֵן מַהֲרַ״ש גָּרְמַיְזָא״ן כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לַעֲשׂוֹת כֵּן, עַיֵּן שָׁם. (וְצָרִיךְ עִיּוּן בְּאַרְבַּע צוֹמוֹת שֶׁנִּרְאֶה דַּאֲסוּרִים, יֵשׁ לוֹ לוֹמַר מִיָּד שֶׁנִּזְכָּר בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ). וְעַיֵּן שָׁם בְּשֵׁם פְּרִי הָאָרֶץ חֵלֶק ב׳ (סי׳ ז) שֶׁאִם הָיָה אוֹכֵל וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁעָלָה עֲלוֹת הַשַּׁחַר יִפְלֹט, וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב כָּאן בְּאֵשֶׁל אַבְרָהָם (סק״א) בָּזֶה. וְעַיֵּן מַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״א) בְּשֵׁם (אֵשֶׁל אַבְרָהָם) [זֶרַע אֱמֶת] (או״ח סי׳ פג) אִם קִבֵּל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁלְּמָחֳרָתוֹ יוֹם חֲמִישִׁי עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ וְאַחַר כָּךְ נוֹדַע לוֹ שֶׁאֵינוֹ כֵּן דְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ הִיא שַׁבָּת, אֵין צָרִיךְ הַתָּרָה, וְעַל צַד הַיּוֹתֵר טוֹב יַתִּירוּ לוֹ. וְעוֹד כָּתַב (סק״ב), אִם אָמַר אֱהֵא בְּתַעֲנִית יוֹם ה׳ אִם אֶפְטַר מִדָּבָר פְּלוֹנִי, וְשָׁכַח וְלֹא קִבְּלוֹ בִּשְׁעַת מִנְחָה, חַיָּב לְהִתְעַנּוֹת, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם בְּשֵׁם הָרַדְבַּ״ז חֵלֶק (ב׳) [א׳] סִימָן רע״ז מִי שֶׁנָּדַר לְהִתְעַנּוֹת שָׁנָה אַחַת בְּהַ״ב וְרוֹצֶה לְהַתִּיר, אֵין מַתִּירִין לוֹ עַד שֶׁיִּכָּנֵס יוֹם שֵׁנִי הָרִאשׁוֹן. וְכָתַב בְּשׁוּ״ת בֵּית יְהוּדָה חֵלֶק ב׳, מִי שֶׁנָּהַג לְהִתְעַנּוֹת כָּל עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ, וְיוֹם לִפְנֵי עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ הָיָה חוֹלֶה וְשִׁעֵר שֶׁאֵין יָכוֹל לְהִתְעַנּוֹת, יָכוֹל לְהַתִּיר יוֹם לִפְנֵי עֶרֶב רֹאשׁ חֹדֶשׁ: [ב] כְּזַיִת. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב (סק״ב). וְכָתַב בִּרְכֵי יוֹסֵף (סק״ב) בְּשֵׁם מַהֲרַ״י מוֹלְכוֹ (תשובות כ״י סי׳ יד) אִם שָׁתָה רְבִיעִית

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְתַבְלִין, וְלִפְלֹט [חַיֵּי אָדָם (כלל קלב סי״ט)]: ב (ז) מְעַט מְעַט. וּטְעִימָה זוֹ (ה) בַּחֵךְ וּלְרָקְקוֹ מִיָּד שֶׁלֹּא תַּעֲבֹר מִן הַחֵךְ וּלְהָלְאָה. וְכָל הַיּוֹם כֻּלּוֹ מִצְטָרֵף לִרְבִיעִית. וְיוֹתֵר מֵרְבִיעִית אָסוּר בְּכָל גַּוְנֵי, דְּאָז חֲשִׁיבָה הַהֲנָאָה: (ח) וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֲפִלּוּ בְּפַעַם אַחַת וְכוּ׳. מִדְּכָתַב הַמְחַבֵּר דִּין זֶה בְּשֵׁם יֵשׁ אוֹמְרִים וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְלֹא הִכְרִיעַ בַּדָּבָר, (ו) מַשְׁמַע דְּדַעְתּוֹ לְהָקֵל, דְּהוּא מִלְּתָא דְּרַבָּנָן, וּבְחַיֵּי אָדָם (שם) הֶעְתִּיק רַק דֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה לְהַחְמִיר, וְאֶפְשָׁר שֶׁטַּעֲמוֹ מִשּׁוּם דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) הֵבִיא בְּשֵׁם כַּמָּה רִאשׁוֹנִים כַּדֵּעָה הָרִאשׁוֹנָה: (ט) עַד כְּדֵי רְבִיעִית. וּלְדֵעָה זוֹ (ז) מֻתָּר לִטְעֹם כַּמָּה פְּעָמִים כָּל פַּעַם כְּדֵי רְבִיעִית, דְּאֵין אִסּוּר בַּטְּעִימָה אִם לֹא בָּלַע, אֲבָל יוֹתֵר מֵרְבִיעִית אֲפִלּוּ הוּא רַק טוֹעֵם פַּעַם אַחַת אָסוּר, (ח) דְּמִתּוֹךְ שֶׁלֻּגְמָיו מְלֵאִים יִבְלַע מְעַט: ג (י) בְּתַעֲנִית צִבּוּר לֹא כָּשֵׁר וְכוּ׳. הַיְנוּ בַּתַּעֲנִיתִים הַכְּתוּבִין: (יא) לְמֶעְבַּד הָכִי. וּבִמְקוֹם צַעַר יֵשׁ לְהַתִּיר רְחִיצַת פֶּה בְּמַיִם בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר, רַק שֶׁיִּזָּהֵר בְּיוֹתֵר לִכְפֹּף רֹאשׁוֹ וּפִיו לְמַטָּה שֶׁלֹּא יָבֹא לִגְרוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּתִשְׁעָה בְּאָב יֵשׁ לְהַתִּיר כְּשֶׁהוּא לוֹ צַעַר גָּדוֹל, וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים יֵשׁ לְהַחְמִיר גַּם בָּזֶה [חַיֵּי אָדָם (כלל קלב ס״כ) וְכֵן כָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה)]: (יב) וַאֲפִלּוּ יֵשׁ בַּמַּיִם וְכוּ׳. כֵּיוָן שֶׁמִּתְכַּוֵּן לִרְחֹץ פִּיו וְלֹא מִתְכַּוֵּן לִטְעֹם, לֹא מִתְהֲנֵי בְּיוֹתֵר מֵרְבִיעִית. (ט) וְדַוְקָא בְּמַיִם, אֲבָל בִּשְׁאָר מַשְׁקִין אֶפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהַחְמִיר בְּיוֹתֵר מֵרְבִיעִית. וּבְדָבָר שֶׁאֵין טוֹב לִשְׁתִיָּה כְּגוֹן בְּחֹמֶץ, מֻתָּר כְּמוֹ בְּמַיִם:

(יג) מִלְּבַד בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים דְּאָסוּר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְיתָא. אֲבָל זֶהוּ דַּוְקָא לְדַעַת הַמָּרְדְּכַי, אֲבָל לְדַעַת הַמְחַבֵּר לְעֵיל בְּסָעִיף א׳ דְּאוֹסֵר בְּתִשְׁעָה בְּאָב, וְכֵן לְדַעַת הָרַמָ״א דְּאוֹסֵר בְּכָל תַּעֲנִית צִבּוּר, (י) גַּם בְּעִנְיָנֵנוּ דִּינָא הָכִי. וּלְעִנְיַן לִבְלַע רֻקּוֹ, מַתִּיר הַמָּגֵן אַבְרָהָם אַף בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּאַף דְּקַיְמָא לָן דְּהַשּׁוֹתֶה מַשְׁקִין שֶׁאֵינָן רְאוּיִין לִשְׁתִיָּה פָּטוּר אֲבָל אָסוּר, הָכָא שֶׁאֵנֵי כֵּיוָן שֶׁאֵין כַּוָּנָתוֹ כְּלָל לִשְׁתִיָּה: א (א) וְשָׁכַח וְאָכַל. וַאֲפִלּוּ (א) הֵזִיד וְאָכַל הַרְבֵּה, לֹא יֹאכַל יוֹתֵר: (ב) מַשְׁלִים תַּעֲנִיתוֹ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, מְחֻיָּב לְהַשְׁלִים אוֹתוֹ הַיּוֹם (ג) וְאֵינוֹ יוֹצֵא בְּמַה שֶׁיִּתְעַנֶּה יוֹם אַחֵר, כֵּיוָן דְּפֵרֵט בְּנִדְרוֹ יוֹם זֶה, דְּהַיְנוּ שֶׁאָמַר אֶתְמוֹל הֲרֵינִי בְּתַעֲנִית לְמָחָר: (ג) וְהוּא הַדִּין וְכוּ׳ תַּעֲנִית צִבּוּר. וְנִרְאֶה דִּבְתַעֲנִית צִבּוּר אַף עַל פִּי שֶׁאָכַל יָכֹל לוֹמַר עֲנֵנוּ בִּתְפִלָּתוֹ, דְּשַׁיָּךְ לוֹמַר עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם הַתַּעֲנִית הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ, וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן תקס״ה (ס״ג), אֲבָל אִם הוּא תַּעֲנִית יָחִיד, אַף עַל פִּי שֶׁמְּחֻיָּב לְהַשְׁלִים, כָּל שֶׁאָכַל כְּשִׁעוּר שֶׁהָיָה מְאַבֵּד תַּעֲנִיתוֹ אִם לֹא הָיָה נוֹדֵר יוֹם זֶה, לֹא יֹאמַר עֲנֵנוּ [נְהַר שָׁלוֹם (סק״א)]: (ד) וּכְשֶׁהִתְחִיל לְהִתְעַנּוֹת וְכוּ׳. הַטַּעַם, כֵּיוָן שֶׁבִּתְחִלַּת קַבָּלַת הַתַּעֲנִית לֹא יִחֵד עַל אוֹתוֹ יוֹם דַּוְקָא, (ג) עַל כֵּן אַף שֶׁאֶתְמוֹל קִבֵּל עַל עַצְמוֹ בְּמִנְחָה וְאָמַר הֲרֵינִי בְּתַעֲנִית לְמָחָר, יָכֹל לָצֵאת יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּמַה שֶּׁיַּשְׁלִים יוֹם אַחֵר: (ה) וְאָכַל כַּזַּיִת. אֲבָל (ד) פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, אַף דִּלְכַתְּחִלָּה אָסוּר לֶאֱכֹל אֲפִלּוּ מַשֶּׁהוּ, מִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד מִתְעַנֶּה

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (ה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) בְּשֵׁם פּוֹסְקִים, עַיֵּן שָׁם: (ו) וְנִרְאֶה דְּמִטַּעַם זֶה סָתַם הַלְּבוּשׁ (ס״א) גַּם כֵּן לְהָקֵל, וְכֵן מְצַדֵּד גַּם כֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א, וְאַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּסֵפֶר הָאֶשְׁכּוֹל (הלכות שני וחמישי ותענית) שֶׁהֵבִיא גַּם כֵּן דַּעַת הַמַּחְמִירִין בָּזֶה, וְדַעְתּוֹ מַכְרַעַת לְהָקֵל וּכְדֵעָה הָאַחֲרוֹנָה הַמּוּבָא בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ, וְכֵן נִרְאֶה קְצָת מִסְּתִימַת לְשׁוֹן הָרַמְבַּ״ם (פ״א הי״ד), עַיֵּן שָׁם: (ז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ״א בִּתְשׁוּבָה (ח״א סי׳ רסז): (ח) שֵׁם בִּתְשׁוּבָה: ג (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ז) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (י) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ח) וּבֵאוּר הַגְּרָ״א: א (א) בַּ״ח (ס״ב) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ג) וְגַם אֵין צָרִיךְ לְהִתְעַנּוֹת יוֹם אַחֵר, דְּאִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן בָּזֶה מַה שֶּׁעִוֵּת, אִם לֹא שֶׁמְּכַוֵּן בָּזֶה לְכַפָּרָה בְּעָלְמָא [מַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״א) וּפְשׁוּט]: (ג) מְבֹאָר בְּרֹא״ש (פ״א סי׳ טז): (ד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ב), דְּלֹא כְּבַ״ח (ס״א):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah